

BYDŁO. Odchów cieląt

Reguła dwóch

Najważniejszym czynnikiem wpływającym na właściwy rozwój cieląt jest ich żywienie. Odchów zdrowych i prawidłowo rozwiniętych cieląt decyduje o efektywności hodowli i użytkowaniu bydła. Błędy popełnione w trakcie odchowu mają negatywny wpływ na ogólną kondycję krów, ich zdrowotność, wydajność, a co za tym idzie i opłacalność produkcji.

W pierwszych tygodniach życia następuje bardzo intensywny wzrost tkanek i narządów, kształtuje się też odporność organizmu decydująca o przystosowaniu zwierzęcia do środowiska. Żywienie powinno być tak prowadzone, by odchowac zwierzęta zdrowe, silne, dające jak najlepsze efekty w opasie lub reprodukcji. Pierwsze dni życia decydują o odchowie – cielęta są najbardziej zagrożone w pierwszych 5 dniach życia. Rodzą się bowiem bez prze-

ciwiał chroniących przed chorobami i negatywnym wpływem środowiska, w którym się znalazły.

Pierwszy oddech

Zaraz po urodzeniu cielę musi zacząć oddychać. Aby mu to ułatwić i pozbyć się śluzu zalegającego w drogach oddechowych, można unieść tylne nogi do góry. Potem należy zdezynfekować pępwinę i wytrzeć cielę do sucha. Następnie należy zająć się krową, która jak

najszybciej powinna dostać 30-60 litrów ciepłej wody z preparatem wzmacniającym organizm osłabiony po porodzie. Jak tylko wstanie, cielę od razu szuka pokarmu. To naturalny odruch, dzięki któremu noworodek nie tylko zaspokaja głód, ale i nabywa odporności. Należy zadbać o to, by każde cielę otrzymało wystarczającą ilość siary pochodzącej od matki możliwie jak najszybciej po urodzeniu, ale nie później niż 2 godziny. Zapewnia to bowiem uzyskanie prawidłowej odporności cielęcia.

Jak najszybciej po porodzie

W pierwszych trzech dniach życia, wyłącznym pokarmem cielaka

for. DODR

Najlepszym z dostępnych sposobów żywienia jałowizny jest wypas na pastwiskach od maja do września

hodowla

Tabela 1. Reguła dwóch podczas odchowu cieląt

2 pierwsze minuty życia	Cielę musi oddychać
2 pierwsze godziny życia	Cielę musi wypić siarę
2 pierwsze dni	Decydują o zdrowiu cielęcia
2 pierwsze tygodnie	Rozstrzyga się kwestia biegunek
2 pierwsze miesiące	Cielę staje się przeżuwaczem
2 pierwsze lata	Decydują o dalszej wydajności

Tabela 2. Schemat żywienia cieląt

Wyszczególnienie	Odchów tradycyjny	Odchów skrócony
Siara	Pierwszy odpas najpóźniej w pierwszych 2 godzinach Podawana często w małych porcjach Dzienna dawka ok.10% masy cielęcia	Pierwszy odpas najpóźniej w pierwszych 2 godzinach Podawana często w małych porcjach Dzienna dawka ok.10% masy cielęcia
Preparat mlekozastępczy	2 x 3 litry/sztuka/dzień	2 x 3 litry/sztuka/dzień
Mieszanka treściwa	Do woli od początku odchowu	Do woli od początku odchowu + 25% całe ziarno kukurydzy
Siano łąkowe	Do woli	Brak
Woda	Do woli	Do woli
Koniec odchowu i podawania pasz płynnych (odsadzenie)	10-14 tydzień życia	6-8 tydzień życia
Warunek odsadzenia	Pobranie przez kolejne 3 dni min. 1 kg mieszanki treściwej dziennie	Pobranie przez kolejne 3 dni min. 1 kg mieszanki treściwej dziennie

jest siara, która zawiera dwa razy więcej suchej masy, cztery do pięciu razy więcej białka i składników mineralnych w porównaniu do pełnego mleka krowiego. Pokrywa ona całkowite zapotrzebowanie noworodka na składniki odżywcze. Jest niezbędna dla młodego organizmu, gdyż dostarcza mu przeciwciał, wykształca tzw. odporność bierną i pobudza czynności przewodu pokarmowego. Ważne jest, by cielę wypilo pierwszą porcję siary jak najszybciej po zakończeniu porodu, gdyż poziom zawarty w niej przeciwciał jest wtedy najwyższy. Z upływem czasu od wycielenia zmniejsza się nie tylko koncentracja przeciwciał w sianie, ale także przepuszczalność ścian jelita cienkiego dla immunoglobulin. Podanie siary bezpośrednio po wycieleniu ma decydujące znaczenie dla przeciwdziałania

wielu chorobom, przede wszystkim biegunkom i schorzeniom układu oddechowego.

Jedna dziesiąta masy ciała

Kolejnym czynnikiem wpływającym na wykształcenie odporności cielęcia jest ilość wypitej przez nie siary. Zaleca się, aby ilość siary, którą cielę otrzyma przed upływem 24 godzin od wycielenia wynosiła ok. 10% masy ciała, czyli 4-5 litrów. Ponad połowę tej ilości cielę powinno otrzymać w pierwszych pięciu godzinach życia (pierwszy odpój w ciągu pierwszej godziny życia cielęcia). Pierwszego dnia po porodzie, podaje się ciepłą siarę w 4-5 porcjach po 1-1,5 litra na odpój. W kolejnych dniach zmniejszamy częstotliwość pojenia do 3 razy, równocześnie zwiększając dawkę.

Duża ilość pobranej siary korzystnie wpływa na wzrost i zdrowie cielęcia pod warunkiem, że karmimy je ostrożnie, unikając przekarmienia. Ważnym elementem żywienia jest woda. Należy zapewnić cielętom stały dostęp do czystej wody o odpowiedniej temperaturze.

Wysoka zawartość białka

Do czasu rozpoczęcia przeżuwania, cielęta powinny pobierać pokarm wartościowy i lekkostrawny, zawierający białko o wysokiej wartości biologicznej. Takim pokarmem są preparaty mlekozastępcze. Można je podawać bezpośrednio po okresie skarmiania siarą. Preparaty najwyższej jakości stosuje się już od 4 dnia po urodzeniu. Od 2 tygodnia podaje się te same produkty mleko zastępcze, uzupełniając je

paszami treściwymi z minimalnym dodatkiem siana bardzo dobrej jakości. Pójęto przygotowane z preparatów mlekozastępczych powinno być podstawową paszą do wieku 4-5 tygodni. Ten system poleca się nie tylko ze względów ekonomicznych, ale także z powodu lepszych efektów żywieniowych. Preparaty mlekozastępcze mają bowiem lepszy skład chemiczny niż mleko krowie – zawierają mniej białka i tłuszczu, a więcej laktozy i witamin. Dzięki żywieniu preparatami mlekozastępczymi unika się również przenoszenia zarazków z krowy na cielaka (cielę nie zawsze pije z czystego wymienia), poza tym mleko zawiera więcej zanieczyszczeń i bakterii, a czasami mogą się w nim znajdować pozostałości po leczeniu antybiotykami.

Przyspieszyć rozwój żwacza

Wczesne zapewnienie cielętom dostępu do pasz stałych znacznie przyspiesza rozwój żwacza, zwiększa liczbę cykli przeżuwania i przyspiesza czas ich trwania. Szczególne znaczenie mają pasze zawierające skrobię, która jest łatwo przyswajalna przez cielęta i zapewnia optymalny poziom kwasu propionowego dla właściwego rozwoju żwacza. Taki sposób postępowania prowadzi do właściwego rozwinięcia kosmków oraz utworzenia grubej i odpowiednio pofałdowanej ściany żwacza, która ułatwi przyswajanie składników pokarmowych. Grubsza ściana żwacza będzie lepiej funkcjonować przez całe życie zwierzęcia oraz poprawi wchłanianie składników pokarmowych do krwi, kiedy cielę stanie się jałówką. Jałówka, a potem krowa, będzie mogła skuteczniej wykorzystać składniki pokarmowe zawarte w paszy, co zaowocuje wyższą wydajnością mleczną i niższymi kosztami produkcji mleka.

Czas na pasze treściwe

Istotny w rozwoju cieląt jest także rozwój żwacza, polegający na namnożeniu mikroflory i rozwinię-

ciu błony śluzowej, rozpoczynający się z chwilą pobierania pasz suchych. Ponieważ wlewianie się pójła do żwacza powoduje biegunki, a zadawanie siana w okresie jego rozwoju utrudnia tworzenie się błony śluzowej, cielę powinno dostawać więcej paszy treściwej niż siana. Wczesne rozpoczęcie podawania pasz treściwych umożliwia hodowcom wcześniejsze rozpoczęcie odsadzania cieląt od preparatu mlekozastępczego i obniża koszty. Począwszy od 6-7 tygodnia życia, przy stale zwiększanej dawce skarmianej paszy treściwej, zaczynamy obniżać ilość preparatu mlekozastępczego. Odpajanie trzeba zakończyć, gdy cielę pobiera minimum 1 kg mieszanki treściwej na dobę. Przypada to najczęściej w wieku ok. 2 miesięcy. Po tym okresie, podstawę pożywienia powinna stanowić pasza treściwa.

Rola pasz objętościowych

W 9-10 tygodniu życia cielaka należy zwiększyć podawanie dobrych jakościowo suchych pasz strukturalnych – siana lub kiszonki. W miarę rozwoju przedżołądków rola pasz objętościowych w diecie cieląt stopniowo rośnie. Ważne jest, by zapewnić dziennie przyrosty nie niższe niż 650 g, żeby w trzecim miesiącu życia zwierzę mogło podwoić masę ciała. W tym okresie wychowu cielęta żywi się wyłącznie paszami stałymi – mieszankami treściwymi, sianem i kiszonką.

Kierunek użytkowania

Kiedy cielę ukończy 12 tydzień życia należy podjąć decyzję o dalszym kierunku jego użytkowania i o wyborze programu żywienia. Następny okres obejmuje przedział czasu od osiągnięcia masy 90 kg, aż do momentu zacielenia. Półrocze cielę powinno być żywione tak, jak dorosłe przeżuwacze. Ten okres ma decydujący wpływ na późniejszą produktywność krowy, dlatego został nazwany krytycznym. Na początku tego okresu dochodzi do intensywnego rozwoju gruczołu mle-

kowego pod względem ilościowym i jakościowym. W doświadczeniach duńskich, zwiększenie przyrostów z 600 g do 1200 g spowodowało zmniejszenie udziału mięszu tkanki gruczołowej w wymieniu o ponad 23% i wzrost zawartości tłuszczu w gruczole mlekowym z 64%. Skutkiem było obniżenie wydajności mlecznej przez krowy o ok. 800 kg. Zwiększenie przyrostów z 600 g do 800 g spowodowało spadek wydajności o ok. 200-300 kg. Wyniki te potwierdziły badania innych naukowców. Okazuje się, że zbyt obfite żywienie energetyczne jałówek w okresie krytycznym powoduje spadek w pierwszej laktacji o 14-37%.

Zrównoważony wzrost

Najlepszym z dostępnych sposobów żywienia jałowizny jest wypas na pastwiskach od maja do września. Zielonka pastwiskowa w optymalny sposób pokrywa potrzeby pokarmowe jałówek. Należy pamiętać, że podczas wypasu trzeba uzupełnić dzienną dietę w premiks witaminowo-mineralny oraz zapewnić stały dostęp do wody.

Ostatni okres to czas od pokrycia do wycielenia. Żywienie w tym okresie nie ma już wpływu na jakościowe zmiany w gruczole mlekowym. Głównym zadaniem żywienia w tym okresie jest osiągnięcie przez jałówkę masy 540-560 kg w 24 miesiącu życia. Oznacza to, że przyrosty w tym okresie powinny wynosić 800 g. Zwiększenie masy o każde 10 kg spowoduje wtedy wzrost wydajności mlecznej o 0,28 kg FCM. Istnieje też granica, której nie należy przekraczać. Chodzi o to, by przyrosty nie przekraczały 850 g, gdyż może to spowodować powstawanie chorób metabolicznych po porodzie. Newralgicznym okresem żywienia są ostatnie 3 tygodnie ciąży. Dawka pokarmowa powinna zawierać takie same komponenty co dawka, która będzie podawana w czasie laktacji.

źródła: *Hodowca Bydła, Internet*

Jan Burblis DODR we Wrocławiu